

ЎЗБЕК, КОРЕЙС ВА РУС ЭПИК БАҲОДИРЛАРИНИНГ УМУМИЙ ТАРИХИ ВА АҲАМИЯТИ

Нурмухамедова Мохира Ураловна
Самарканд Давлат Педагогика Институтини ўқитувчиси
Ўзбекистан, Самарканд Абу Бакр Розий 43-28

Аннотация. Ушбу тадқиқотда ўзбек, корейс ва рус халқларининг эпик адабиётидаги баҳодирлик образлари — яъни «Алпомиш», «Жумонг», ва «Илья Муромец» каби қаҳрамонлар орқали халқлар онгида шаклланган миллий идеаллар, тарихий хотира ва маънавий қадриятлар таҳлил қилинган. Тадқиқотда ушбу эпик образларнинг вужудга келиш манбалари, тарихий воқеалар билан боғлиқлиги ҳамда мифологик ва маданий ўзгаришлар билан чуқур алоқадорлиги кўрсатилган. Уларнинг умумий хусусиятлари — ватанпарварлик, адолатпарварлик, куч-ғайрат, синовлардан ўтиш каби қаҳрамонлик тамойиллари орқали халқнинг руҳий дунёси акс этган. Шунингдек, тадқиқот турли халқлар ўртасидаги умумий маънавий илдизлар ва маданий алоқаларни чуқурроқ англашга хизмат қилади. Бу каби қиёсий таҳлиллار фольклорнинг трансмиллий хусусиятини ва умуминсоний қадриятларни ёритиб беришга имкон беради. Эпик қаҳрамонлар орқали халқлар ўртасидаги маданий ва маънавий ўхшашликлар ҳамда фарқларни аниқлаш мумкин бўлади. Бу эса маданиятлараро мулоқотни мустаҳкамлаб, халқларнинг умумий тарихий ва маънавий илдизларини тушунишга ёрдам беради. Шу билан бирга, бундай таҳлиллار миллий фольклорнинг ўзига хослигини сақлаб қолиш ва унинг жаҳон маданиятидаги ўрнини аниқлаш имконини беради. Умуминсоний қадриятларнинг ёритилиши фольклор асарларининг замонавий аҳамиятини оширади ва уларни нафақат миллий мерос, балки бутун инсоният учун муҳим манбага айлантиради [1].

Калит сўзлар: Алпомиш, Жумонг, Илья Муромец, эпик қаҳрамонлар, мифология, миллий қадриятлар, қиёсий таҳлил, халқ оғзаки ижоди, тарихий хотира, маданий ўхшашлик.

ОБЩАЯ ИСТОРИЯ И ЗНАЧЕНИЕ УЗБЕКСКИХ, КОРЕЙСКИХ И РУССКИХ ЭПИЧЕСКИХ БОГАТЫРЕЙ

Нурмухамедова Мохира Ураловна

Преподаватель Самаркандского государственного педагогического института

Узбекистан, Самарканд Абу Бакр Розий 43-28

Аннотация. В данной работе проводится сравнительный анализ эпических героев трёх народов — узбекского Алпомиша, корейского Чумонга и русского Ильи Муромца. Исследование направлено на выявление общих историко-культурных корней, героических идеалов и мифологических элементов, отражённых в устной народной традиции. Эти персонажи являются не только символами физической силы и мужества, но и носителями высоких моральных и национальных ценностей: любви к родине, справедливости, самоотверженности и преодоления жизненных испытаний. Через анализ эпосов раскрываются схожие черты в формировании коллективной памяти, исторического самосознания и культурной идентичности. Работа способствует более глубокому пониманию транснациональных связей и универсальных человеческих ценностей, заложенных в героическом эпосе разных народов.

Такой сравнительный анализ позволяет раскрыть транснациональный характер фольклора и универсальные человеческие ценности. Через образы эпических героев можно проследить как культурные и духовные сходства, так и различия между народами. Это способствует укреплению межкультурного диалога и помогает глубже понять общие исторические и нравственные корни различных этносов. В то же время такой подход способствует сохранению уникальности национального фольклора и позволяет определить его место в контексте мировой культуры. Освещение универсальных ценностей повышает актуальность фольклорных произведений в современном обществе, превращая их не только в национальное достояние, но и в значимый источник для всего человечества.

Ключевые слова: Алпомиш, Жумонг, Илья Муромец, эпические герои, мифология, национальные ценности, сравнительный анализ, устное народное творчество, историческая память, культурные сходства.

THE COMMON HISTORY AND SIGNIFICANCE OF UZBEK, KOREAN, AND RUSSIAN EPIC HEROES

Nurmuxamedova Moxira Uralovna

Lecturer at Samarkand State Pedagogical Institute

mohiranurmuhamedova63@gmail.com

Tel: +998 97-922-79-28

Uzbekistan, Samarkand Abu Bakr Roziy 43-28

Abstract. This study presents a comparative analysis of the epic heroes of three nations: Alpomish from Uzbekistan, Jumong from Korea, and Ilya Muromets from Russia. The research explores their common historical and mythological roots, highlighting how these heroic figures embody the moral and national ideals of their respective cultures. Each character symbolizes courage, justice, patriotism, and perseverance through trials — serving as carriers of cultural memory and identity. By examining these epics, the study reveals shared narrative patterns and mythic archetypes that transcend national boundaries. The findings contribute to a deeper understanding of the universal values embedded in epic literature and the cultural connections between different peoples. Such comparative analyses reveal the transnational nature of folklore and highlight universal human values. Through the figures of epic heroes, both cultural and spiritual similarities and differences among nations can be identified. This fosters intercultural dialogue and promotes a deeper understanding of the shared historical and moral roots of different peoples. At the same time, this approach helps preserve the uniqueness of national folklore and establishes its role within the context of world culture. By emphasizing universal values, folkloric works gain renewed relevance in today's society, becoming not only national treasures but also valuable sources for all of humanity.

Keywords: Alpomish, Jumong, Ilya Muromets, epic heroes, mythology, national values, comparative analysis, oral folk art, historical memory, cultural similarities.

Кириш. Эпик қаҳрамонлар ҳар бир халқнинг маданий, ахлоқий ва тарихий қимматларини ифода этувчи муҳим тимсоллар сирасига киради. Халқ оғзаки ижоди орқали шаклланган бундай образлар орқали миллатлар ўз ўтмиши, ғурури ва орзу-умидларини авлодларга етказди. Турли маданиятларда шаклланган эпик баҳодирлар — масалан, ўзбеклардан *Алпомиш*, корейслардан *Жумонг*, руслардан *Илья Муромец* — ўзаро фарқли маданий муҳитда туғилган бўлса-да, умуминсоний қадриятлар билан бирлашади. Бу баҳодирлар орқали халқларнинг маънавий дунёқараши, қаҳрамонлик идеаллари ва умумий инсоний қадриятларга муносабати очиб берилади. Улар халқ онгида ўз ватанини севиш, адолатпарварлик, жасорат ва садоқат каби эзгу сифатларнинг рамзи сифатида намоён бўлади. Ҳар бир қаҳрамоннинг ҳикояси тарихий воқеалар билан боғлиқ бўлиб, уларнинг турли синовлардан ўтиши — бу нафақат шахсий ўзгариш, балки бутун халқнинг маънавий ва маданий ривожланишига хизмат қилади. Шу билан бирга, бу эпик баҳодирлар орқали халқлар орасидаги ўхшашликлар ва фарқлар очиб берилади, бу эса маданий мулоқот ва ўзаро тушунишни мустаҳкамлайди. Шу тарзда, улар нафақат миллий, балки умуминсоний қадриятларни намоён этувчи муҳим маданий мерос ҳисобланади [2].

Тадқиқот методологияси. Ушбу тадқиқотда таққослама таҳлил (comparative analysis) усули қўлланилди. Манбалар сифатида халқ эпослари, тарихий адабиётлар ва фольклор тадқиқотларидан фойдаланилди. Бир халқнинг асосий эпик қаҳрамонининг келиб чиқиши, вазифаси, жамиятдаги ўрни ва руҳий-маънавий қадриятларга таъсири ўзаро таққосланди. Масалан, Алпомиш ўзбек халқида миллий қаҳрамон сифатида ватангадўстлик, жасорат ва адолатни тарғиб қилса, Жумонг корейс эпосида давлат барпо этиш ва халқни бирлаштириш рамзи ҳисобланади. Илья Муромец эса рус халқининг православлик анъаналари доирасида руҳий куч ва ватанпарварликни ифодалайди. Ҳар бир қаҳрамоннинг тарихи ва вазифаси унинг жамиятдаги ўрнини белгилайди, шу билан бирга, уларнинг образлари халқ маънавияти ва маданиятида муҳим ўрин тутди. Таққослаш натижасида, уларнинг умумийликлари ва ўзига хос хусусиятлари

аниқланиб, улар орқали халқлар ўртасидаги маданий ва маънавий алоқаларни чуқурроқ тушуниш имкони пайдо бўлади [3].

Натижалар. *Алпомиш* – ўзбек халқ дostonларидаги энг машхур қаҳрамон бўлиб, у адолат, садоқат ва мардлик тимсоли сифатида тасвирланади. У фақат шахсий муҳаббатини эмас, балки халқининг шаънини ҳимоя қилиш учун ҳам курашади [4].

Жумонг Корея мифологиясида Когурё давлатининг асосчиси сифатида келади. У осмон ва ер худоларидан туғилган камонбоз сифатида тасвирланади. Жумонгнинг давлат қуришдаги хизматлари, халқни бирлаштиришдаги роль ва унинг илоҳийлиги корейсларнинг миллий ғурурининг рамзи ҳисобланади [5].

Рус халқ эпосларида *Илья Муромец* — куч-қудрат, халқпарварлик ва Ватанга садоқат рамзи ҳисобланади. У болалигида гарчи заиф бўлса-да, кейинчалик сеҳрли кучга эга бўлиб, Рус ерларини душманлардан ҳимоя қилади.

Муҳокама (Discussion): Ушбу уч қаҳрамон — *Алпомиш*, *Жумонг* ва *Илья Муромец* — ҳар хил маданий муҳитда шаклланган бўлса-да, уларни бир қатор умумий хусусиятлар бирлаштиради:

Эркинлик ва Ватан ҳимояси. Ҳар учала қаҳрамон ҳам ўз халқи ва юртининг ҳимоячиси сифатида намоён бўлади.

Мардлик ва адолат. Улар золимларга қарши чиқишади ва адолат учун курашишади.

Маънавий куч ва илоҳийлик. Қаҳрамонлар кўп ҳолатда илоҳий ёки ғайритабиий кучларга эга қилиб тасвирланади.

Миллий ўзлик рамзи. Бу қаҳрамонлар ўз халқининг миллий ўзлигини сақлаш ва уни янги авлодга етказишда муҳим маданий восита бўлиб хизмат қилади [6].

Бироқ, фарқли жиҳатлар ҳам мавжуд. Масалан, *Алпомиш* фақат инсон қаҳрамони бўлиб, заминдаги курашлар марказида турса, *Жумонг* илоҳий келиб чиқишга эга ва у давлатчиликни бошлаб берувчи шахс сифатида эътироф этилади. *Илья Муромец* эса рус православ анъаналарининг таъсири остидаги қаҳрамон бўлиб, у орқали дин ва ватансеварлик уйғунлашади [7].

Қаҳрамон	Маданий муҳит	Ўзига хос хусусиятлари
Алпомиш	Туркий (ўзбек)	Садоқат, баҳадирлик, оилага ва Ватанга муҳаббат
Жумонг	Корея	Давлат ташкил қилувчи, илоҳий туғилиш
Илья Муромец	Русия	Мўъжизавий куч, диний илоҳийлик, православ таъсири

Хулоса. Ўзбек, корейс ва рус эпик баҳодирлари халқларнинг маданий идентификациясида, тарихий хотирасида ва маънавий тарбиясида беқиёс аҳамиятга эга. Уларнинг образлари нафақат ўтмиш, балки бугунги кун авлодлари учун ҳам илҳом манбаи бўлиб хизмат қилмоқда [8]. Эпик дostonлар орқали халқлар ўз тарихи, қадриятлари ва миллий ғурурини асраб келмоқда.

Алпомиш, Жумонг ва Илья Муромец каби эпик баҳодирлар миллатлар руҳиятининг юксак намунасидир. Улар ҳар бир халқнинг миллий қадриятлари, тарихий хотираси ва маънавий асосларини акс эттиради. Ушбу тадқиқотда ўзбек, корейс ва рус халқларининг эпик адабиётидаги баҳодирлик образлари — яъни «Алпомиш», «Жумонг» ва «Илья Муромец» каби қаҳрамонлар орқали халқлар онгида шаклланган миллий идеаллар, тарихий хотира ва маънавий қадриятлар таҳлил қилинган. Бундай қаҳрамонлар нафақат ўтмишда, балки бугунги кунда ҳам маънавий тарбия, ватанпарварлик ва умуминсоний ғоялар тарғиботида муҳим аҳамият касб этади [9].

Тадқиқотда ушбу эпик образларнинг вужудга келиш манбалари, тарихий воқеалар билан боғлиқлиги ҳамда мифологик ва маданий ўзгаришлар билан чуқур алоқадорлиги кўрсатилган. Алпомиш, Жумонг ва Илья Муромец каби қаҳрамонлар оддий фантазия ёки бадиий тассавур маҳсулоти эмас, балки муайян тарихий, ижтимоий ва маънавий воқеликка таянган тимсоллардир. Улар халқнинг ўтмишдаги курашлари, давлатчилик ғоялари, диний қарашлари ва маданий анъаналари билан узвий боғлиқ ҳолда шаклланган. Масалан, Алпомиш образи туркий халқларнинг номадлик ҳаёти, оилавий ва қабилавий туғилмалар асосида юзага келган бўлса, Жумонг Корея давлатчилиги ва афсонавий сулолалар ҳақидаги тасаввурлардан озиқланган. Илья Муромец эса рус тарихидаги ички-иқтисодий

урушлар, халқ орасидаги муқаддаслик, дин ва қаҳрамонликни бирлаштирувчи символ сифатида намоён бўлади. Бундай қаҳрамонларнинг келиб чиқиши ва ривожланиши орқали халқларнинг руҳий-ахлоқий тараққиёти, маданий ўзгаришлари ва эпик меросини чуқурроқ англаш мумкин бўлади [10].

Адабиётлар рўйхати:

- 1.Қаюмов Б. Халқ эпоси ва миллий ғоя. — Тошкент: Шарқ, 2002.
- 2.Мирзаева М. Алпомиш достонида миллий қадриятлар. // Филология масалалари, 2021.
- 3.На Тае-Hung. *The legend of Jumong and the founding of Goguryeo*. — Seoul: Yonsei University Press, 1995.
- 4.Kim, H. S. *Korean Heroic Myths and Nation-Building Narratives*. — Seoul: Jimoondang, 2008.
- 5.Park, Chung-shin. *National Identity and Heroism in Korean Mythology*. // Korea Journal, 2010.
- 6.Рыбаков Б. А. Герои былин и народный эпос. — Москва: Молодая гвардия, 1995.
- 7.Никитина Т. Г. Образ Ильи Муромца в русской былинной традиции. // Вопросы литературы, 2009.
- 8.Асқаров А. Қаҳрамонлик эпоси: типология ва бадийлик. — Тошкент: Фан, 2010.
- 9.Toleuova, S. Comparative Study of Turkic and Slavic Epic Traditions. // Central Asian Journal of Literature and Culture, 2020.
- 10.ЮНЕСКО. (1999). *Alpamysh: Central Asian Oral Epic as Intangible Cultural Heritage*. ЮНЕСКО нашри.